

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 619/1-ХП/2 16.05.2013. године	
---	--

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој V редовној седници, одржаној дана 16.05.2013. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: МИТ КАО ИСТОРИЈСКА МЕТАФОРА У ПЕСНИШТВУ КЛАУДИЈА КЛАУДИЈАНА, кандидата мр Снежане Вукадиновић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 24.02.2009. године.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Милош Арсенијевић
---	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
<u>04/1-2 бр.6/2326</u>	Веће научних области
(број захтева)	друштвено-хуманистичких наука
<u>17.05.2013.</u>	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Снежане (Милутин) Вукадиновић

(име, име једног од родитеља и п

КАНДИ
ДАТ

Снежана (Милутин) Вукадиновић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом:

Мит као историјска метафора у песништву Клаудија Клаудијана

својим актом под

Универзитет је дана 24.09.2009. бр 612-25/351/8 дао сагласност на
предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Мит као историјска метафора у песништву Клаудија Клаудијана

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Снежане (Милутин) Вукадиновић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 4.04.2013. одлуком факултета под бр 463/1-XIV/1 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Гордан Маричић	доцент	класичне науке	Филозофски ф.
2. др Сандра Шћепановић	доцент	исто	Филозофски ф.
3. др Дарко Тодоровић	доцент	исто	Филозофски ф.
4. др Ифигенија Драганић	доцент	исто	Филозофски у Новом Саду

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 16.05.2013.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Изабрани на седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду од 4. априла 2013. године, у комисију за оцену и одбрану докторског рада мр Снежане Вукадиновић **МИТ КАО ИСТОРИЈСКА МЕТАФОРА У ПЕСНИШТВУ КЛАУДИЈА КЛАУДИЈАНА**, имамо част да поднесемо следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Основни подаци о кандидату

Снежана (Шакић) Вукадиновић, рођена је 27. децембра 1964. године у Озацима. Основну школу завршила је 1980. у Новом Саду, а матурирала у Карловачкој гимназији у Сремским Карловцима 1984. године. Диплому Филозофског факултета у Београду, Одељење за класичне науке, стекла је 1995. године. Од 1986. до 1988. је хонорарни сарадник Културно-уметничког програма ТВ Нови Сад. Од 1991. до 1993. ради као професор латинског језика у Пољопривредној школи *ПКБ* у Београду. Од 1995. до 2007. године предаје латински и грчки језик у Карловачкој гимназији. Као сарадник у настави за латински и грчки језик ради на Катедри за историју Филозофског факултета у Новом Саду од 2003. до 2006. године. Темом *Упоредни приступ судбини јунака: Херакле и Марко Краљевић* магистрирала је 2006. године на Катедри за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду под менторством проф. др Николе Страјнића. Од 2007. године ради као асистент за предмет Класичне науке на Филозофском факултету у Новом Саду, Катедра за историју. Члан је Управног одбора Друштва за античке студије Србије и Управног одбора Неохеленског друштва Србије. Од јула 2008. Снежана Вукадиновић учествује у пројекту Матице српске *Топоними Срема у 17. и 18. веку*. Њена тема *Антички мит као историјска метафора у песништву Клаудија Клаудијана* пријављена је и прихваћена на Филозофском факултету у Београду 2008. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

Чланци и преводи

1. Дионисије из Халикарнаса, *Римска археологија*, 1. књига, гл. I-XVIII, превод са грчког језика, Часопис за књижевност и теорију *Поља*, Нови Сад, мај 2005, стр. 50-57.
2. *Историја римских царева*, Часопис за културу, књижевност и уметност *Сунчаник*, бр. 15-16, Бачка Паланка, јесен-пролеће 2005/06, стр. 53-54.
3. Менандар, *Девојка одсечене косе*, превод са грчког језика, Часопис за књижевност и теорију *Поља*, новембар-децембар 2006, Нови Сад, стр. 58-74.
4. *Без класичног одељења у Карловачкој гимназији*, Ревиија за образовање и културу *Мисао*, бр. 38, Нови Сад, фебруар 2007, стр. 11-12.
5. *Historia Augusta. Значај списа као историјског извора данас*, Друштво за античке студије Србије, Зборник радова, главни уредник др Ксенија Марицки Гађански, Београд, 2007, стр. 58-67.
6. *Хомерове химне*, превод са грчког језика, Часопис за књижевност и теорију *Поља*, Нови Сад, 2008, стр. 80-85
7. *Сукоб Марка Краљевића и једног Мађарског војсковође*, Зборник радова са међународног скупа *Српско-мађарски односи кроз векове*, Нови Сад, 2008, стр. 50-57.
8. *Рођење хероја у античком миту и српском фолклору: Херакле и Марко Краљевић*, Зборник радова са међународног скупа *Европске идеје, античка цивилизација и српска култура*, Београд, 2008, стр. 44-52.
9. *Geography of Europe in the poetry of Claudius Claudianus*, «Индоевропейское языкознание и классическая филология – XIV», издавач: Руска академија наука, Институт за лингвистику, Научни савет за класичну филологију, Санкт-Петербург 2010, 175-177.
10. *Empires and Peninsulas. Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople, 1699-1829*, ed.: P. Mitev, I. Parvev, M. Baramova, V. Racheva. LIT Verlag, Berlin 2010, pp. 131-137.

Учешће на научним скуповима

1. Међународни скуп „Индоевропски језик и класична филологија – 14, посвећен у част Јосифа Тронског“, Институт за лингвистику, 21-23. јуна 2010, Санкт-Петербург, Русија (рад *Geography of Europe in the poetry of Claudius Claudianus*).
2. International round table, University of Sofia „St. Kliment Ohridski“, Faculty of History, 8-9th September 2009, Sofia, Bulgaria (рад *Empires and Peninsulas. Southeastern Europe between Carlowitz and the Peace of Adrianople, 1699-1829, Society, War, Transition*).
3. International Conference „Power and Influence in Southeastern Europe, 16th–19th centuries“, Organised by the University of Sofia „St. Kliment Ohridski“ Faculty of History, Sofia, Bulgaria 8th – 10th October 2010, (рад *A portrait of forgotten Serbian Sava Vladislavić Raguzinski* изашао у изводу Књига резимеа и учесника, р. 33).
4. Међународни скуп „Српска теологија данас 2010“, Универзитет у Београду и Православни богословски факултет, Београд 7-29. маја 2010 (рад *Да ли Клаудије Клаудијан пева о хришћанском богу?*).
5. Међународна конференција „105 година од рођења Јозефа Обреског“, организатори: Институт за старословенску културу, Прилеп – Македонија и Институт за славистику Адам Миџикијевич, Познањ – Пољска, Самоков од 15-17. септембра 2010 (рад *Мит о Хераклу у песништву Клаудија Клаудијуана*, Књига резимеа, стр.18)
6. Међународна конференција „Духовната и материјалната култура во предхристијанскот и христијанскот период на територијата на Македонија, организатори: Институт за старословенску културу, Прилеп – Македонија и Институт за славистику Адам Миџикијевич, Познањ – Пољска, Самоков, 14.-16. септембра 2011. (рад *Елементи хришћанске религије у песништву Клаудија Клаудијана* у Књизи резимеа, стр.8).

Предмет и циљ дисертације

Циљ овог истраживања је да се пронађу и саберу сви наслеђени аретолошки елементи у Клаудијановим песмама и еповима. Потом, да се испитају и утврде везе са ранијим римским и препознају Клаудијанови утицаји на касније западноевропске песнике. Да се, најзад, поједини песнички искази препознају као прихватљив историјски извор за период касне антике. Тезу допуњују и заокружују преводи *Гигантомахије* и *Отмице Прозерпине*, снабдевени обимним коментаром. Вукадиновићка даје и нарочито корисне податке везане за митологију и етимологију.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Рад се заснива на филолошкој и текстуалној анализи критичког издања Клаудијанових грчких и латинских песама и митолошких епова, који су, истовремено, и коментари историјских догађаја песниковог времена. За ову врсту анализе неопходан је методолошки плурализам, тј. компаративна и херменеутичка метода.

Песник не критикује мит и не спори га, него користи одређену митолошку грађу као парадигму у којој се бави проблемима добра и зла, живота и смрти. Да би се Клаудијаново песништво разумело и тумачило, истраживачу данас није довољан суви рационализам појединих митолошких школа, него и емпатија и одређени поетски дар. Мит је, пише Вукадиновићка, безвремена наратија, јер сва његова тумачења изнова подстичу и надахњују.

Остварени резултати и научни допринос дисертације:

1. Vukadinović, S., *Nahranila me Aleksandrija, k'o izbeglicu zakopa me Rim*, Истраживања, бр. 23, главни уредник др Дејан Микавица, Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за историју, Нови Сад 2012, стр.123-136.
2. Vukadinović, S., *De raptu Proserpinae – Klaudije Klaudijan i jedan barokni pesnik Dubrovačke Republike*, Друштво за античке студије Србије, „Антички свет, европска и српска наука“, Зборник radova, Београд, 2009, стр. 59-72.
3. Vukadinović, S., *Elements of Hesiod's Theogony in Claudian's Mythological Epic "De raptu Proserpinae"*, Зборник radova „Susreti kultura“, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 2012, (12. стр., у štampi)

4. Vukadinović, S., *Klaudije Klaudijan kao izvor za proučavanje antičke istorije Vojvodine i Evrope*, Zbornik radova, „Vojvodanski prostor u kontekstu evropske istorije“, Filozofski fakultet u Novom Sadu, Odsek za istoriju, Novi Sad, 2012, str.49-66.
5. Вукадиновић, С., *Geography of Europe in the poetry of Claudius Claudianus* „Индоевропско језикознање и класическа филологија – XIV“, издавач: Руска академија наука, Институт за лингвистику, Научни савет за класичну филологију, Санкт-Петербург 2010, 175-177.
6. Вукадиновић, С., *Мит о Хераклу у песништву Клаудија Клаудијана*, Међународна конференција „105 година од рођења Јозефа Обреског“, организатори: Институт за старословенску културу, Прилеп – Македонија и Институт за славистику Адам Мицкијевић, Познањ – Пољска, Самоков од 15-17. септембра 2010. (Књига резимеа стр.18)
7. Вукадиновић, С., *Стилска средства у митолошком епу De raptu Proserpinae Клаудија Клаудијана*, Међународна конференција „Језици и културе у времену и простору“, организатор: Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 26. новембар 2011, (Књига резимеа стр. 58).

Кратак опис садржаја дисертације и закључак

Докторска теза **МИТ КАО ИСТОРИЈСКА МЕТАФОРА У ПЕСНИШТВУ КЛАУДИЈА КЛАУДИЈАНА** Снежане Вукадиновић има 276 страна и састоји се од следећих поглавља: *Увод* (стр. 7-13), *Простор и свет Клаудијанове поетике* (14-28), *Религија и филозофија Римског царства у другој половини 4. и првој половини 5. века* (29-33), *Центри образовања Римског царства 4. и 5. века* (34-39), *Песник из Египта* (40-54), *Клаудијанова Анабаса* (55-73), *Да ли Клаудије Клаудијан пева о хришћанском богу?* (74-80), *Дело Клаудија Клаудијана кроз векове* (81-86), *Клаудијанове теме и преокупације* (87-90), *Мит о Гигантомахији* (91-98), *О фрагменту Гигантомахије на грчком језику* (99-104), *О фрагменту Гигантомахије на латинском језику* (105-116), *Датирање митолошког епа De raptu Proserpinae* (117-121), *Недовршен митолошки еп De raptu Proserpinae* (122-159), *Утицаји* (160-177), *Одјеци* (178-190), *Закључак* (191-193), *Клаудије Клаудијан Гигантомахија, превод и коментари* (194-203), *Клаудије Клаудијан Отмица Прозерпине, превод и коментари* (204-263), *Библиографија* (264-276).

Осим есеја Милана Будимира и Мирона Флашара (*Преглед римске књижевности*, 621-624), код нас је о Клаудију Клаудијану (*Claudius Claudianus*, око 371–408 н.е.) писано мало. Снежана Вукадиновић својом тезом, представљајући како теоретске радове о кратковременом песнику, тако и преводом и коментаром Клаудијанових недовршених спева *О отмици Прозерпине* и *Гигантомахија* значајно и зналачки попуњава ту књижевну лакуну.

Грк из Александрије писао је у раној младости песме на матерњем језику, али се, по доласку у Рим, око 395. године, потпуно приклонио латинском изразу. Тај латински допао се цару Хонорију и, што је још важније, царевом министру Стилихону. Величању њихових подвига и прегнућа Клаудијан је посветио бројне панегиричке епиграме и епове. С друге стране, у инвективама достојним једног Марцијала, напада Руфина и Еутропија, водеће људе Источноримског царства. У Клаудијановој пригодној дворској поезији има, кажу научници, и сјаја и темперамента, реторичког артизма и много митолошко-алегоричких украса. Овим средствима, дубоко уроњен у богату традицију римске епике Августовог доба и I века пре н. е., а посебно Стација, Клаудијан уздиже Рим и идеале славне прошлости. Има снаге да, међу последњима, пре него што ће се хришћанство коначно устоличити, опева старе богове: незавршени епови *О отмици Прозерпине* и *Гигантомахиа* ипак носе печат времена – мистични су, фантастични, учени. Умро је 408. године, не доживевши готско освајање Рима, две године касније.

Клаудија Клаудијана називају последњим значајним латинским песником. Он је плодан стваралац, бриљантан артиста, посвећени патриота и оштар сатиричар. Мајстор је описивања, али сви ти описи, говори, крупне речи и митолошки материјал доминирају над повезаношћу радње. Песникови хексаметри су звонки и течни, језик је чист и богат сликама.

У свом *Уводу*, Снежана Вукадиновић поставља низ незаобилазних питања како би, колико је год то могуће, решила „загонетку звану Клаудијан“. Шта је навело вештог дворског песника на писање митолошких епова? Да ли их је неко наручио? Следећи мишљења релевантних тумача Клаудијановог дела, пре свих Алена Камерона, докторанткиња проналази смернице за властита објашњења и научне доприносе. У овом поглављу Вукадиновићка понешто каже и о митологији и тумачењима мита, о издањима Клаудијанових дела, као и о утицајима које је песник извршио.

Наредно поглавље рада *Простор и свет Клаудијанове поетике* састоји се од две мање, тематски повезане целине *Религија и филозофија Римског царства у другој половини 4. и првој половини 5. века*, *Центри образовања Римског царства 4. и 5. века*. Вукадиновићка, сажето и прегледно, даје слику времена у којем је песник стварао. Бурни догађаји сустижали су један други, утичући подједнако и на Клаудијанов живот и на његово стваралаштво. На историјској позорници 4. и 5. века наше ере протагонисти су се брзо смењивали, а учени поета пратио их је својим стиховима – каткад похвалама, каткад покудама. Следе поглавља *Религија и филозофија Римског царства у другој половини 4. и првој половини 5. века*, *Центри образовања Римског царства 4. и 5. века*, у којима Вукадиновићка наставља да слика и поставља сценографију за наступ Клаудија Клаудијана. Хришћанство тада, полако али сигурно, потискује паганство, верски сукоби су чести. Време је то кад су образовани људи, зналци реторике, књижевности, језика и филозофије, цењени и тражени. На Западу, латински језик потискује грчки.

И ево, сада је прави час да се завеса подигне и да на сцену изађе песник из Египта. У истоименом поглављу, као и у наредним *Клаудијанова Анабаса*, *Да ли Клаудије Клаудијан пева о хришћанском богу?*, *Дело Клаудија Клаудијана кроз векове*, *Клаудијанове митолошке теме и преокупације*, докторанткиња нам даје

исцрпне податке и неопходне теорије везане за песников, често измаштани, живот и за његов сачувани и делимично сачувани рад. Вукадиновићка и у Клаудијановим мањим песмама налази одраз оновремених историјских догађаја. Све је поткрепљено теоријом и одговарајућим наводима из песниковог опуса. Пратимо, затим, судбину Клаудијановог дела кроз векове, сазнајемо ко га је читао, ко му се дивио, ко га је подражавао. Докторанткиња подробно наводи и издања песниковог опуса, преносећи и занимљиво стабло развоја Клаудијановог дела, чији је аутор Теодор Бирт. У последњем, петом поглављу ове заокружене целине сазнајемо да је рођени Египћанин, poeta doctus, био вешти литерата и сналажљив човек, и дознајемо како је знао да се прилагоди укусу владара и дворске публике, али и да се талентом издигне изнад просечних панегиричара.

Снежана Вукадиновић воли митологију и разуме је. Уме да се у материју унесе, уме да је и, на нов начин, преприча и пренесе. Поглавље **Гигантомахија, мит** почиње живим и занимљивим евоцирањем мита. Вукадиновићка, потом, проналази античке писце који су се у својим делима бавили темом гигантомахије. Најзад, докторанткиња уводи и Клаудија Клаудијана и објашњава његов поступак „митолошке контаминације“. Два наредна поглавља заокружене целине, **О фрагменту Гигантомахије на грчком језику, О фрагменту Гигантомахије на латинском језику**, садрже компаративну, филолошку и књижевно-теоријску анализу. Вукадиновићка закључује да је Клаудијанов хексаметар налик Вергилијевом и Овидијевом, да је богат стилским фигурама, а нарочито фигурама мисли какве су компарација, антитеза, хипербола, градација и парадокс.

Датирање митолошког епа De raptu Proserpinae је поглавље у којем Снежана Вукадиновић, на основу неких значајних и мање значајних научних теорија, расправља о времену настанка Клаудијановог дела. У другом делу целине, **Недовршен митолошки еп De raptu Proserpinae**, докторанткиња пише да је, стварајући ово дело, Клаудије Клаудијан имао пред собом више извора. Спев *De raptu Proserpinae* представља, наиме, културолошки и религиозни синкретизам две водеће медитеранске баштине, грчке и римске, а уз то оставља и спомен на источне култове који су временом нашли место у римској религији. Не знамо коме је еп био намењен, али знамо да је тек после песникове смрти постао познат и читан. Клаудијанове песничке слике су, пише даље Вукадиновићка, потпуно живе, еластичне, пуне асоцијација и детаља. Читалац има осећај да је песник видео и доживео оно што описује. Монолози у *De raptu Proserpinae* пуни су драмског патоса, набијени страшћу, а све те емоције исказане су богатим и бираним речником: Клаудијан не понавља глаголе и придеве.

Овај мајстор стиха имао је много узора. У поглављу **Утицаји** Снежана Вукадиновић наводи неке од њих. Ту су, пре свих, песници који су изучавани у школама, Вергилије, Хорације и Овидије, а потом и Лукреције, Лукан, Стације, Валерије, Силије. Повезивали су Клаудијана и с Луцилијем и са Енијем, Катулом, Проперцијем, Тибулом, Манлијем, Јувеналом. Том низу песничких ауторитета, Ејми Кларк додаје и Лиценција, мање познатог хришћанског поету.

У поглављу **Одјеци** сазнајемо каква је била рецепција Клаудијановог песничког дела. Пажњу и поштовање његовим стиховима указали су савременици Августин, Орозије, Пруденције, Рутилије Намацијан, као и Паулин из Ноле и Хијероним. Утицао је на Драконција, песника који је живео у Африци у време

вандалске власти, као и на Сидонија Аполинара. Кад је реч о сачуваним рукописима *Отмице Прозерпине*, Снежана Вукадиновић нам прилаже прецизне податке: овај спев је највише преписиван у 15. веку, кад су настале чак шездесет две копије. У време ренесансе, Франческо Петрарка је, без икаквих чврстих доказа, Клаудијана сврстао у Фирентинце, а у томе су га подржали Бокачо, Колучо Салутати и многи други. Дубровчанин Иван Гундулић у својој митолошкој драми *Прозерпина уграбљена од Плутона*, био је надахнут Клаудијановим епом. Вукадиновићка наводи и да је песников епиталамиј о свадби Хонорија утицао на *Епиталамиј за пир Лукаша Гоце* Игњата Ђурђевића. Доцније, Џефри Чосер је добро познавао *Отмицу Прозерпине*, а Клаудијана у 19. веку помињу и Бајрон и Шели. У 20. веку Клаудијан је слабо читан. Тек повремено, надахне он понеког аутора, научника или уметника. Индикативно је у том смислу, да од издања Бирта и Коха из 1890. године, нема нове едиције Клаудијанових сабраних дела.

Најзад, у своме *Закључку*, Снежана Вукадиновић пише да је Клаудије Клаудијан заиста револуционаран у епској „политичкој“ пропаганди и суптилној употреби песничких слика. Своје ликове градио је додељујући сваком улогу у великој драми која се одиграла у време Стилихона. Мит о Церери и Прозерпини, дакле, треба посматрати и као алегоричку парадигму потресних друштвених дешавања у позном Царству. Мудар да се сачува у бурним временима и да се вешто прилагоди, Клаудијан је песник који је прилежно учио од (многих) других, али и давао свој лични, стваралачки печат.

Клаудије Клаудијан никада није превођен на српски језик, а сем поменутог есеја Будимира и Флашара, други истраживачи се њиме нису озбиљно бавили. У том смислу, докторску тезу Снежане Вукадиновић можемо назвати истински пионирском.

На основу свега горе изнесеног слободни смо да чланове Наставно-научног већа Филозофског факултета замолимо да кандидаткињи Снежани Вукадиновић допусте да приступи усменој одбрани тезе.

У Београду,
9. априла 2013. године

Доц. др Гордан Маричић

Доц. др Дарко Тодоровић

Доц. др Сандра Шћепановић

Доц. др Ифигенија Драганић,
Филозофски факултет у Новом Саду